

באתי לגני

יו"ד שבט ה'תשי"ב

קובץ זה נדפס
לזכות

החתן הת' אייזיק שיחי' בוימגארטן
והכלה מרת מוסיא שתחי' גולדמאן

לרגל בואם בקשרי השידוכין
בשעה טובה ומוצלחת

נדפס ע"י
הוריהם

הרה"ת לייבל וזוגתו מרת גולדי שיחיו בוימגארטן
הרה"ת שמואל זאנוויל וזוגתו מרת צירל שיחיו גולדמאן

מילואים

ההתלהבות דגרות המנורה אינו דומה לאש המזבח, דאש המנורה בא מהדלקת השמן, הרי השמן הוא זך מאד, דבקות והעדר ההתפעלות לגמרי".

ואכן, בכמה מקומות בתורת החסידות מובא שעבודת הלויים היא על דרך שריפת עצים, ועבודת הכהנים היא על דרך הדלקת שמן (ראה גם בשה"מ עטר"ת, ע' רמא).

לביאור ד: "כֹּהֲנִים בַּחֲשָׁאֵי, לוֹיִים בַּשִּׁירָה וְזִמְרָה": בביאורנו הוסבר שהביטול של הלויים הוא ברעש והתפעלות והביטול של הכהנים הוא בַּחֲשָׁאֵי, על פי משל שהובא בספר המאמרים תש"ח.

אפשר להוסיף בזה עוד, על פי משל נוסף שהובא שם (ע' 39): "אש המזבח היה מהדלקת העצים, היש ביטולו הוא גם כן ברעש, דהישות עצמו הוא סיבת הרעש, וכמו עצים הדולקים הרי הם מרעישים, להיותם יש ומציאות. אבל

סיכום כללי

סעיף א: עיקר שכינה בתחתונים היתה, ועל ידי החטאים נסתלקה לרקיע השביעי. הצדיקים הורידו את השכינה, ועד למשה השביעי שהורידה למטה בארץ. עיקר הגילוי הוא במקדש, וכן בתוך כל אחד מישראל ("ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"). שעל-ידי עבודת הקרבנות ברוחניות ("מכס קרבן") מתקרבים לה' ("קרבן להויה"). וזהו על-ידי שתחילה בודק ומתקן עצמו ככל הדרוש (ביקור מומים), ואחר-כך מוציא החיות מענינים הגשמיים, ומשתמש בהם רק לעבודת ה' (שחיטה).

סעיף ב: אמנם בהתבוננות כדבעי יווכח שאף אם כעת אינו בעל עבירה, מכל-מקום לא תיקן חטאי העבר, והם מסך המבדיל בינו לאביו שבשמים. אך עם זאת, בו הדבר תלוי ("מכס") להתקרב לה' ("קרבן להויה"). קרבן הוא לא לאלוקים אלא להויה דוקא, ומגיע אף למעלה מהויה ("לפני הויה") – לאין-סוף, לפי שעבודת הקרבנות היא עם בהמה גשמית, או על כל פנים עם נפש-הבהמית.

סעיף ג: והנה הקרבנות צריכים להתכלל באש שלמעלה, ובעבודת האדם היא האהבה כרשפי אש שבנפש האלקית, אשר שרשה באש שלמעלה. שכן ב' ענינים בעשר ספירות – "שלהבת ייה": א. הגנוזות במאצילן, כשלהבת בגחלת. ב. הגלויות, כשלהבת מעל הגחלת (אולם גם אז הן קשורות למקורן). ומאן נפעל בישראל ב' דרגות באהבה לאלוקות: א. כפי שהאהבה כלולה בעילתה – השכל. ב. כפי שהיא מידה בפני עצמה (אמנם גם או, עליה להיות קשורה תמיד בעילתה).

סעיף ד: אמנם לפי שקרבנות הם למעלה מהויה (כנ"ל), לפיכך עיקר העבודה צריך להיות בהפיכת הגוף ונפש-הבהמית (ולא בעבודת הנשמה לכשעצמה), ואף זאת מתוך כוונה לקיים רצון העליון לדירה בתחתונים (ולא כדי לפעול בדרך זו עליוי בנשמה), ועל-ידי זה מגיעים למעלה מטעם ודעת, ולמעלה מסדר ההשתלשלות.

סעיף ה: הנתינת-יכח לעבודת הקרבנות היא מאור הסובב ("ויקרא"), על-ידי ההתקשרות אל רועי ישראל בכל דור ("אל משה"), שכן הם ממוצע המחבר בין ה' וביניכם. ואזי האדם בעבודתו מתקשר עם אור הסובב, ונמשך אש של מעלה שבו נכלל הקרבן, ונעשה ושכנתי בתוכם.

בס"ד, יו"ד שבט, ה'תשי"ב*

באתי לגניא (אחותי כלה¹). ואיתא במדרש רבה (במקומו²) לגן אין כתיב כאן אלא לגני לגנוני (היא החופה, אשר שמה עיקר דירת החתן א*), למקום שהיה עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, ועל ידי החטאים הנה על ידי חטא עץ הדעת נסתלקה השכינה מארץ לרקיע הא', ועל ידי שאר חטאים נסתלקה מרקיע לרקיע עד רקיע הז'. ואחר-כך עמדו צדיקים והורידו את השכינה מרקיע לרקיע, עד שבא השביעי, וכל השביעין חביבין³, שהוא משה, והורידה למטה בארץ. וזהו צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה⁴, דצדיקים יירשו ארץ שהוא גן עדן לפי שהם ממשיכים ומשכינים⁵ (וישכנו) את השכינה (לעד א*) בארץ התחתונה (עליה)⁶, דזהו תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות. ועיקר הגילוי מה שהמשיכו את השכינה למטה, הוא במקדש, כמו שכתוב⁶ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. והנה דייקן בזה

(א) מאמר זה מיוסד בעיקרו על הפרק השני מד"ה באתי לגני ה'תשי" – המאמר הניתן, על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע, ללמוד אותו ביום יו"ד שבט ה'תשי"י, יום בו נסתלק.

המאמר באתי לגני ה'תשי"א – מיוסד בעיקרו על הפרק הראשון מד"ה באתי לגני ה'תשי"ב.

(*) יצא לאור בשעתו, "מוצאי ש"ק, כ"ה אדר, ה'תשי"ב".
 בהוצאה זו ניתוספו על-ידי המו"ל מראי מקומות לפסוקים מחז"ל וכו' (בהערות המנוספות).
 חלק מהמאמר נדפס בלקו"ש ח"א ע' 205 ואילך.
 (1) שה"ש ה, א.
 (2) שהש"ר עה"פ.
 (3) ויק"ר פכ"ט, יא.
 (4) תהלים לו, כט.
 (5) ראה מ"כ ומהרו"ו לבמדב"ר פי"ג, ב. מהרו"ו לב"ר פי"ט, ז.
 (6) תרומה כה, ח.

א השכינה נקראת "עד"
 ראה בד"ה באתי לגני תשל"ב סעיף ב' ובביאורנו שם, הטעמים לכך.

א* פירוש יפה קול שם.

ב "יירשו ארץ", שהוא גן עדן, לפי שהם ממשיכים את השכינה בארץ התחתונה"
 מחד, הכוונה ב"ארץ" שנפסוק היא לארץ הגשמיית כפשוטו, שהרי הצדיקים ממשיכים את השכינה "עליה", בארץ התחתונה. מאידך, הצדיקים זוכים לרשת את אותה ארץ שבה הם המשיכו את השכינה ("יירשו ארץ, וישכנו לעד עליה"), ובוה הכוונה היא לגן עדן. כדי שלא יסתרו הדברים זה לזה, בהכרח לומר ש"מה שכתוב במאמר ש"צדיקים יירשו ארץ" הוא גן עדן, הכוונה בזה היא לא לעולם הנשמות כמו שהם בלא גופים, אלא לגן עדן כמו שהוא בארץ הגשמי, שהיה בו אדם הראשון בגופו הגשמי קודם החטא" (ד"ה באתי לגני תשכ"ט, סעיף א').

כל הארץ⁴⁸, שזהו תכלית ימות המשיח ותחיית המתים תכלית ושלמות בריאת העולמות, במהרה בימינו.

סיכום: הנתינת כח לעבודת הקרבנות היא מאור הסובב ("ויקרא"), על-ידי ההתקשרות אל רועי ישראל בכל דור ("אל משה"), שכן הם ממוצע המחבר בין ה' וביניכם. ואזי האדם בעבודתו מתקשר עם אור הסובב, ונמשך אש של מעלה שבו נכלל הקרבן, ונעשה ושכנתי בתוכם.

רז"ל⁷, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל, היינו דבכל אחד ואחד מישראל, על ידי שעובד בעצמו אותם העבודות שהיו במקדש, על ידי זה שוכן בו עיקר שכינה, כמו שהיה בתחלת בריאת העולמות ועוד יותר מכבתחילה⁸, ונעשה עיקר דירה בתחתונים⁹.

והנה⁸ אחת עבודות העיקריות⁹ שהיו במקדש, היא עבודת הקרבנות, שהיא עבודה רוחניית הן כפי שהיא נהגת היום בכל אחד מישראל, והן כפי שהיתה במקדש. דגם עבודת הקרבנות שהיתה במקדש, שהקריבו בהמה גשמית, הנה גם זה היתה עבודה רוחניית, וראייה על זה מענין השתתפות הכהנים בעבודתם ולוים בשירים וזמרם בעת הבאת הקרבן, שהם ענינים רוחניים, וכמו שכתוב בזהר¹⁰ דכהני בחשאי וברעותא דלכא (שכהנים בחשאי וברצון הלב) המשכה, ולוים בשירה וזמרה שהוא ענין העלאה מלמטה למעלה¹⁰. הרי

(ב) בכל הנאמר עד כאן – ראה ד"ה באתי לגני ה'תשי"א בארוכה.

(ג) חלק ג' לט, א. וראה ביאורי הזהר ר"פ ויצא [לאדמו"ר האמצעי קלג, א ואילך]. ולאדמו"ר הצ"צ ח"א ע' קב]. לקו"ת ואתחנן ד"ה וידעת (השני) פ"ב [ח, ב]. שם סוכות ד"ה ושאתם (השני) פ"א [פ, א].

(סה"מ היש"ת ס"ע 112 ואילך).

(9) ראה ד"ה באתי לגני תשכ"ח פרק ב (לקמן ע' שז). ד"ה הנ"ל תשל"ב פרק ד ובהערה 22 שם (לקמן ע' שסט).

(10) ראה גם ד"ה הנ"ל תשל"ב פרק ה ובהערה 24 שם (לקמן ע' שע).

(7) כ"ה בשם רז"ל בלקו"ת נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב.

(8) בהבא לקמן – ראה ד"ה באתי לגני היש"ת פ"ב

ג "שוכן בו עיקר שכינה עוד יותר מכבתחילה"

ראה בד"ה באתי לגני תשל"א, סעיף ה' ואילך, שזהו מפני שהירידה שבסילוק השכינה מהארץ היא "צורך עלייה".

ד "כהני בחשאי, המשכה; לוים בשירה וזמרה, העלאה"

קרבנות הוא ענין של ביטול והתכללות (ראה בארוכה בד"ה באתי לגני תשל"ב), ואם כן, עבודת הכהנים שהיא בחשאי היא סוג אחד

של ביטול, ועבודת הלוים שהיא ברעש היא סוג אחר של ביטול.

ההסבר בזה, על פי משל שהובא בספר המאמרים תש"ח (ע' 36): "אדם השומע כי מלך גדול נעלה בא בעיר, הרי הוא רץ במרוצה גדולה בהתפעלות יתרה וברעש גדול לראות את המלך הנעלה, ובמרוצתו הרי הוא מרעיש ומספר דברים בהתלהבות גדולה ברוממות המלך וגדולתו. אמנם, כל המרוצה שלו היא רק עד אשר בא אליו, אבל כאשר בא בקירוב אצל המלך ורואה אותו, הרי אינו יכול לרוץ עוד ואין

שגם עבודת הקרבנות במקדש היא עבודה רוחנית, ומכל שכן עבודת הקרבנות כמו שהיא בכל אחד ואחד מישראל, שהיא עבודה רוחנית, וזהו מה שכתוב בהתחלת פרשת הקרבנות¹¹, אדם כי יקריב מכם קרבן להויה, (וידוע) פירוש כ"ק אדמו"ר הזקן בזה, שהיה צריך לומר אדם מכם כי יקריב, ומהו אומרו אדם כי יקריב מכם. אלא הפירוש הוא, אדם כי יקריב, כאשר האדם בא להתקרב לאלקות, וזהו ענין הקרבן, וכדברי חז"ל דאמאי" איקרי קרבן (מדוע נקרא קרבן) אלא מפני שמקרב, היינו דקרבנות הוא ענין קירוב הכחות והחושים, הרי מכם קרבן להויה, איהר דאָרפּט מקריב זיין פון איין אַליין (עליכם להקריב מעצמכם). ולכן נאמר "מכם קרבן", כי "מכם" הוא הקרבן (ולא המקריב). והיינו דכמו דענין הקרבנות בגשמיות הוא (א) שלוקחים בהמה חיה ושלמה (ב) ושוחטין אותה, היינו שמוציאין ממנה החיות, (ג) ואחר כך הוא הקרבת האימורים, שהחלב נשרף באש שעל גבי המזבח, ועוד יותר מזה בקרבן עולה, התחלת הקרבנות, שהוא עולה כליל למזבח, הנה כמו כן הוא בעבודת הקרבנות ברוחניות, (א) שצריך להיות בהמה שלמה, היינו שצריך לבדוק עצמו שתהיה הבהמה שבו שלמה, היינו גם הגוף ונפש הבהמית שיהיו שלמים, והבדיקה צריכה להיות אדעתא דנפשיה (לתיקון נפשו), לא בדרך מצות אנשים מלומדה¹², כי באופן זה לא תהיה בדיקה טובה ומספקת. אבל כאשר יודע שהדבר נוגע לו בחיי נפשו ממש, הנה אז הוא בודק עצמו בכל פינות נפשו, במוחין ובמדות ובפרט בהג' לבושים מחשבה דבור ומעשה, ואז ידע כל עניניו הדורשים תיקון. ולהיות שהדבר נוגע לו בחיי נפשו, יעשה

(ד) ד"ה ושבתם מים חיים תש"א פ"ג (קונטרס מג' נס"מ קונטרסים ח"ב תנ, א ואילך). וראה גם כן קונטרס לימוד החסידות פ"ב [אגרות-קודש אדמו"ר מוהררי"צ ח"ג ע' שנד].

(ה) ספר הבהיר סי' מו (קיא). ועייג"כ זח"ג ה, א. של"ה מסכת תענית (ריא, ב). פ"ח שער התפלה פ"ה.

(12) ישעיה כט, יג. וראה הניא פל"ט (נג, ב).

(11) ויקרא א, ב.

בו שום כוח ועוז לגלות ההתפעלות שלו ונתבטל ככל עצמותו לגמרי, עד שנשאר כאבן דומם ממש מעוצם הביטול".
זאת אומרת, עבודת הליים היא העלאה, כשהגילוי האלוקי עוד לא נמשך, ולכן הביטול שלהם הוא ברעש והתפעלות, שירה חמרה. ואילו עבודת הכוהנים היא המשכה, כשהמדרגה האלוקית מתגלה ונמצאת למטה, ולכן הביטול שלהם הוא בחשאי ובדממה (ראה עוד במילואים).

שהם רועי ישראל שבכל דור ודור⁴³, הנה הם הממשיכים כח על עבודת הקרבנות, (להיותם ממוצעים^ט) המחבר, ממוצע בין הויה וביניכם⁴⁴. שהוא ממוצע המחבר, (באדיש): פֶּאָרַאיינציקט, עולמות מיט (עם) אלקות על ידי נשמות. וזהו עשיית הדירה לו ית' בתחוננים, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד, המוטלת על כל אחד ואחד. ומעבודות העיקריות בזה היא עבודת הקרבנות, וכנ"ל, להתבונן במעמדו ומצבו אדעתא דנפשיה ניט גענאַרטערהייט (ללא הטעיה והונאה), ומכל-מקום אומרים לו מכם ובכם הדבר תלוי לתקן שיהיה שלם בלי מום, ולהקריב מכם קרבן וקרבן מן הבהמה. והוא על ידי ההתקשרות, שמוסיף בה ועולה, בהאפתשטותא דמשה שבכל דרא ודרא, שבאפתשטותא זו נמצא גם העצמי, ועל ידי זה הוא מתקשר עם הויקרא אל משה, דלית מחשבה תפיסא ביה כלל, ונמשך שלהבת י"ה, אש של מעלה, דבזה נכלל הקרבן ועל ידי זה ושכנתי בתוכם. וכן גם בנוגע לדורנו, הנה רועה ונשיא ישראל שהוא הורה לנו את הדרך הישרה, אשר נלך בדרכיו ואורחותיו, את המעשה אשר יעשון ואת המעשה אשר לא יעשון, הנה על ידי זה ניתן והומשך הכח, אשר כל אחד ואחד בכל מצב ומצב שהוא נמצא בו, הנה בשעתא חדא וברגעא חדא⁴⁵, אפשר להכון להקריב מכם קרבן להויה, אשר הכחות והחושים שלו יוכלו בהאש של מעלה, ועוד יותר שגם הגוף ונפש הבהמית, מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, יקריב ועל ידי זה יהיו לרצון לפני הויה למעלה מהויה. וכמו שכתב כ"ק אדמו"ר בהמאמר⁴⁶, דכד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁴⁷, דסובב כל עלמין שהוא בשוה בכולהו עלמין, יומשך על ידי העבודה דאתכפיא סטרא אחרא, העבודה עם הגוף ונפש הבהמית. וכאשר כל אחד ואחד יקיים זה, אזי גם כללות החיות של עולם הזה תעלה לקדושה, וימלא כבוד הויה את

(כט) ראה תורת שלום שיחת שמח"ת תער"ג (ע' קנח).

(ל) ראה תניא פל"ו. ל"ו.

(43) ראה תניא פמ"ב (נט, א).
(44) ואתחנן ה, ה. וראה סה"מ תרנ"ט ע' קצ ואילך.
(45) ראה זח"א קכט, סע"א.
(46) פרק א (סה"מ הישי"ת ע' 111).
(47) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מצין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מצין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

מן הבקר ומן הצאן, להתבונן ולהעמיק בפרטי עניני נפשו ועבודתו בהגון ונפש הבהמית^כ, ואז הוא לרצונו לפני הוי"ה א.

סיכום: קרבנות הם למעלה מהוי"ה, ולפיכך עיקר העבודה צריך להיות בהפיכת הגוף ונפש הבהמית (ולא בעבודת הנשמה לכשעצמה), ואף זאת מתוך כוונה לקיים רצון העליון לדירה בתחתונים (ולא כדי לפעול בדרך זו עילוי בנשמה), ועל-ידי זה מגיעים למעלה מטעם ודעת, ולמעלה מסדר ההשתלשלות.

ה) והנה הקדמת פרשת הקרבנות הוא ויקרא אל משה, שהוא הנתנית כח^כ על עבודת הקרבנות. דאף שמכס קרבן להוי"ה, מכס ובכס הדבר תלוי להיות קרבן להוי"ה (כנ"ל סעיף ב), אבל להיותו בשפל המצב וכל מה שמתבונן יותר, רואה יותר את שפלותו וריחוקו ונופל ברוחו, הנה לזאת הפתיחה הוא ויקרא אל משה, שהוא נתנית יכולת וכו' לכל איש ואיש להיות קרבן להוי"ה, ואפילו לפני הוי"ה. ולכן^כ לא נאמר מי הוא הקורא^כ כי הוא ממקום עליון ונורא מאד שלמעלה משמות, אור אין-סוף הסובב כל עלמין, אתה קדוש שלמעלה משמך קדוש. וקריאה זו היא "אל משה", דהנה משה הוא רועה ישראל, ואיתא במדרש^כ שניסו אותו בזה שטיפל עם קטנים ביותר, דמזה דוקא ראייה שהוא רועה כדבעי (כראוי), וכמו כן הוא בכל דור ודור, דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא^כ (שהתפשטותו של משה היא בכל דור ודור),

כז) ראה לקו"ת ד"ה ויקרא פ"ב [א, ב].

כח) ראה זח"א קב, ב. לקו"ת ריש פ' ויקרא [א, ד].

כח) שמות רבה פ"ב, ב.

41) ראה ד"ה ויקרא תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ס"ע קכ ואילך). תשמ"ג. תשמ"ז.
42) תקו"ז תס"ט (ק"ב, רע"א. ק"ד, רע"א).

כ "להתבונן בפרטי עבודתו בגוף ונפש הבהמית"

ראה בהמשך באתי לגני תשי" (פרק ב'): "מן

הבקר ומן הצאן הן המה הפרטי מדרגות דישנם בנפש הבהמית, דאינו דומה האופני בירורים בכל אחד ואחד. דישנו שהנפש הבהמית שלו הוא שור נגח ובעל מידות גסות ביותר, ויש

כא "אז הוא לפני הוי"ה"

"העבודה פרטית" מחזקת ומוכיחה שהעבודה היא אכן ביחד עם הנפש הבהמית והופכת אותה, כי מתייחסים לפרטים ולתכונות של הנפש הבהמית ועם זה גופא עובדים.

ויקיים בפועל את התיקונים הדרושים שלא יהיה בו מוס^כ). (ב) ואחר הבדיקה אז ירצה להיות קרבן, ששוחטו, היינו שהבשר וכו' נשאר בשלימות אלא שמוציאים ממנו החיות, שמוציא החיות מענינים גשמיים, והיינו שגוף הדברים הגשמיים נשאר, אבל משתמש בהם רק בכדי שיהיה לו תוספות כח בעבודת הוי"ה, (כמאמרי) חמרא וריחא פקחין (יין וריח מפקחין דעתו של האדם), (דלא"י) אכלי בשרא דתורא (שלא אכלתי בשר שור, ולפיכך) לא דקדקתי טעמו של דבר. שכל זה הוא בענינים שהם רשות, ובפרט בעניני מצוה, כמו אכילת שבת ויום טוב, או ציצית מצמר גשמי ותפילין מקלף גשמי, היינו דברים גשמיים שעושים בהם עצמם מצוה, ולא רק הציווי של בכל^כ דרכיך דעהו"ט). וזהו עבודת הקרבנות, להוציא החיות מענינים הגשמיים, שישתמש בהם רק לעבודת הוי"ה, דאז הוא מכס קרבן, פון אייך אַליין. וכאשר האדם מקריב מכס קרבן, אז הוא קרבן להוי"ה שמתקרב ומתאחד עם הוי"ה.

סיכום: עיקר שכינה בתחתונים היתה, ועל ידי החטאים נסתלקה לרקיע השביעי. הצדיקים הורידו את השכינה, ועד למשה השביעי שהורידה למטה בארץ. עיקר הגילוי הוא במקדש, וכן בתוך כל אחד מישראל ("ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"). שעל-ידי עבודת הקרבנות ברוחניות ("מכס קרבן") מתקרבים לה' ("קרבן להוי"ה"). וזהו על-ידי שתחילה בודק ומתקן עצמו ככל הדרוש (ביקור מומים), ואחר-כך מוציא החיות מענינים הגשמיים, ומשתמש בהם רק לעבודת ה' (שחיטה).

מהלך המאמר: החל לבאר ענין הקרבת הקרבנות בעבודת האדם (שעל-ידה משכין בקרבו עיקר שכינה). דתחילה יש להתבונן ולתקן בעצמו הטעון תיקון, ולאחר מכן

1) בפנים התבאר שכשארם יבין שזה נוגע לחיי נפשו, אז הוא יבדוק ויתקן כל מום בכל פינות נפשו, גם במוחין ומידות, ואז יירצה לקרבן. ביאור הענין שזה שלא יהיה בו כל מום הוא ענין שנוגע לחיי נפשו, מוכן עפ"מ שנת"ת בתו"א מקץ (לו), ושם: "כל איש אשר בו מום, לא יקרב". וכשם שהוא בקרבנות, כך הוא בכל איש יקרב נפשו לה, כל איש אשר בו מום לא יוכל ליקרב ומורידים אותו מלמעלה ומפילים אותו למטה". אם כן, כל עוד שיש בו איזה שהוא פגם לא יועיל לו מעשיו הטובים והוא לא יוכל להיות קרבן לה', ולכן תיקון כל המומים נוגע לחיי נפשו.

זה שהבדיקה צריכה להיות גם במוחין ומידות (אפילו שאין בהם עבירה על רצון ה', גם אם הם לא מתוקנים ונקיים מכל מום, והפגמים שם הם דקים ועדינים) מוכח גם ממה שנתבאר בהוספות לתו"א (ק"א, ד), ושם: "זהו שאמרו גבי מומין דדוקין שבעין לרדיהו לא הוה מומא ולדיין הוה מומא", דוקין שבעין הוא ההסתרה שבחכמה להשגה אלקית מצד חומר מחשך הגוף, והסתרה זו שלא נתפס במוח ולב, הוא תכלית הדיקות של הרע, לדיין, ישראל עלו במחשבה, היו מום גמור. לכן גם הבדיקה צריכה להיות בדיקה מדויקת "אדעתא דנפשיה", כי מטרתה למצוא את המומים הדקים ביותר. ועוד.

2) יומא עו, ב. עפ"י הגירסא שהובאה בתניא פ"ז ובכמה מקומות בדא"ח.

ח) ב"ק עב, א.

ט) ראה רמב"ם הל' דעות פ"ג. טור ושו"ע או"ח סר"א.

מחייב, מאַנט, להתחבר עם הגוף, לא לעבוד על ידו כמו בדבר הנפרד, כי אם להתחבר עם הגוף, ולעבוד ביחד ^ט.

אמנם באמת אין זה מספיק עדיין להיות לרצונו לפני הויה, דהרי כל זה הוא עבודה שמצד הטעם ודעת, שהנשמה מבינה העילוי דעצמי ולכן רוצה עצמי ולכן עובדת עם הגוף. ואף שהוא טעם ודעת דקדושה, מכל-מקום הוא טעם ודעת. אבל תכלית העבודה היא, שלא תהיה בשביל הטוב והעילוי שיקבל על ידי העבודה, כי אם בכדי לקיים רצון העליון, ורצון העליון הוא שיהיה לו ית' דירה בתחתונים³⁶, היינו בעולם הזה דוקא³⁷, ולכן הנשמה שהיא חלק אלוהי ממעלה³⁸, בנים אתם³⁹, מרגשת, פילט, את רצון האב ומשום זה הוא עבודתה בהגוף דוקא. ובזה יש גם כן מעלה אפילו לגבי בחי' עבד⁴⁰ שעבודתו היא למעלה מטעם ודעת ומגיעה ל"לפני הויה", דהנה העבד אף שעבודתו הוא גם כן לא מצד הטעם והתענוג שיש לו בזה, מכל-מקום הרי העבד הוא רק מקיים את פקודת האדון, והיינו שהוא יודע פקודת האדון אבל אינו מרגיש את רצונו ובוראי שאינו יודע למה הוא רוצה את זה, ואם כן רצון האדון עצמו אינו מורגש בעבודתו, משא"כ הנשמה, בנים אתם להויה אלקיכם³⁹, אף שעבודתה הוא גם כן לא מצד הטעם, כי אם לקיים רצון האב, אבל היא מרגשת את הרצון ויודעת טעמו ואם כן בעבודתה נרגש ה"לפני הויה". וזהו שאחר אומרו מכס קרבן להויה מסיים מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, דמכס קרבן להויה היינו הנפש האלקית, אבל להיות דרוז דקורבנא עולה עד רזא דאיין-סוף, למעלה מהויה, הנה לזאת צריך להיות מן הבהמה העבודה עם הנפש הבהמית והגוף, וצריך להיות בזה עבודה פרטית דוקא,

(36) ראה נחומא נשא טו. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג.

במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.

(40) ראה ספר השיחות תורת שלום ע' 132. וראה

ת"ח ויקהל תקפת, ב ואילך [בהוצאה החדשה -

ח"ב שצו, א ואילך]. המשך תרס"ו ע' שח ואילך.

(37) תניא שם.

(38) תניא רפ"ב.

ית' "לא לעבוד על ידו, כי אם לעבוד ביחד" הגוף אם הגוף הוא רק אמצעי שהנשמה בסך הכול "משתמשת" ונעזרת בו בשביל לקיים את המצוות בגשמיות, אז בעצם מי שרוצה "מניע" לקיים את המצוות היא הנשמה. אבל כשהנשמה "מכירה את מעלת הגוף" ומגלה את שורשו

בעצמות, אז העבודה היא "ביחד", הגוף והנשמה ביחד עובדים את הקב"ה, כי הגוף אינו רק אמצעי שעל ידו הנשמה מקיימת את המצוות אלא הוא זה שמעוניין ורוצה לקיים את המצוות.

להוציא החיות מעניונו הגשמיים. בסעיף הבא יבאר דהתבוננות אמיתית במצבו עשויה להטיל מורך בליבו, ואף על פי כן בידו הדבר להתקרב להויה.

(ב) **אמנם** כאשר יתבונן במעמדו ומצבו ואדעתא דנפשיה כנ"ל, הנה, לפעמים רבות, יראה ויוכח דגם אפילו אם כעת אינו בעל עבירה, מכל-מקום הנה וחטאתי נגדי תמיד¹⁴, דחטאותיו שעשה במשך ימי חלדו, ובהם גם אלו שעשה קודם בר מצוה, כמו שכתב) כ"ק אדמו"ר האמצעי, קיימים הם, כי לא תיקן אותם עדיין. וראיה מוכחת שלא תקן אותם, כי אם היה עושה תשובה כדבעי, הרי אז, לא זו בלבד שלא היה אצלו הענין דעבירה גוררת עבירה¹⁵, אלא, אדרבה, מצד זה שנעשה בעל תשובה, הנה עבודתו מכאן ולהבא היתה צריכה להיות בחילא יתיר¹⁶ (בכח יתר) מכפי שהיה עד עתה, דזה שהיה מקודם בארץ ציה וצלמות¹⁷, היה זה מעורר אצלו תשוקה ביותר לאלקות. אבל בהתבוננותו במעמדו ומצבו האמיתי, מבלי להקל לעצמו ומבלי להטעות את עצמו כלל ועיקר, הרי הוא מרגיש בנפשו ההיפך מזה לגמרי, דלא זו בלבד שמעמדו ומצבו הקודם לא הביאו להאבה רבה דדזונות¹⁸ נעשו לו כזכיות¹⁹, אלא, אדרבה, זה גרם לו והביאו לידי זה שהוא בעביות וגסות, עד שהוא בציור דעבירה גוררת עבירה. אשר מכל זה ראיה מוכחת שאצלו הענין דוחטאתי נגדי תמיד אינו באופן נעלה שכבר עשה תשובה נכונה אלא שלפי מעמדו ומצבו עתה אין מספיק תשובה הקודמת וצריך כעת תשובה נעלית ביותר²⁰, כי אם במובן הפשוט שמלכתחילה לא תקן כלל את עניונו, והם מסך מבידל בינו לבין אביו שבשמים²¹, ומפסיק ומונע מעבודת הויה. הנה כשמתבונן בכל זה ויודע גם כן גודל ענין הקרבנות שהוא קירוב הכחות והחושים, עד שנכלל באש של מעלה, שגם הנפש הבהמית תתקרב לאלקות, ורזא דקורבנא עולה עד רזא דאיין-סוף (סוד הקרבן עולה עד סוד האיין-סוף). וכמשי"ת, הנה הוא מקשה לעצמו ותמה, איזה

(*) פוקח עורים פרק כא"כ [מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תפח ואילך]. ועייג"כ שו"ע או"ח ס"ס שמ"ג. סנהדרין נה, ב.

(יא) ראה תניא פ"ז.

(יב) ראה תניא פכ"ט. אגרת התשובה ספ"א.

(יג) ראה תניא פ"ז.

(17) ירמיה ב, ו.

(18) יומא פו, ב.

(14) תהלים נא, ה.

(15) אבות פ"ד מ"ב.

(16) ראה זח"א קכט, ב.

ותפילין בקלף גשמי הרי לא ניכר¹⁹) לעין בשר הגשמי שום שינוי בהקלף והצמר, דהשינויים שצריך להיות בהקלף והצמר בכדי שיהיו מתאימים לקיום המצוה שהם ניכרים בהם, הנה שינויים אלו הם על-ידי מלאכת האדם ולא קדושת המצוה היא שפעלה אותם, אבל השינויים הנעשים על-ידי ההזמנה וקיום המצוה, שהם נעשים על ידי קדושת המצוה, אינם נכרים, מפני שהדבר הנפרד הוא רק אמצעי שעל ידו מקיימים את המצוה. ועל דרך זה אפשר להיות בקיום המצוות על-ידי הגוף ובהגוף, שיהיה כמו שמקיים עם דבר הנפרד, דהיינו שהגוף יהיה רק אמצעי שעל ידו הנשמה לומדת תורה ומקיימת מצוות. ולא זהו תכלית העבודה כי אם התכלית היא העבודה בהגוף ונפש הבהמית להפכם מן הקצה אל הקצה, שיהיה ניכר בהגוף שהוא גוף שלומד תורה ומקיים מצוות ומכל שכן שבנפש הבהמית יהיה ניכר זה. אשר אז הרי, לא זו בלבד שלא יהיה שייך לדברים האסורים, אלא גם מדברי מותרות יהיה מושלל, שגם בדברי הרשות וועט זיך אים לייגן און וועלן נאָר דאָס וואָס איז מוכרח (תהיה לו נטייה ומשיכה רק למה שמוכרח) מצד בריאות הגוף כדי לעבוד השם יתברך. אבל אם עבודתו היא עבודת הנשמה מצד עצמה, והגוף הוא רק אמצעי בלבד, הנה לא זהו תכלית הכוונה ואין זה קרבן לרצונו לפני הויה. ולכן מוכרחת העבודה בהגוף ונפש הבהמית דוקא, ער זאָל אַרבעטן און איבעראַרבעטן (שיעבוד ויהפוך) את הגוף ונפש הבהמית. והטעם לכך כמו שכתב²⁰) כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע דהנשמה התהוותה מהאורות, דכללות האורות הוא גילויים, והגוף, שלא נרגש בו שיש לו סיבה קודמת, התהוותו מעצמות שמציאותו²¹ הוא מעצמותו ואין שום עילה וסיבה קודמת לו חס ושלום, והנשמה, שהיא מכירה את מעלת הגוף בזה, וייל באַקומען (רוצה לקבל) עצמי, ומשום זה היא רוצה להתחבר עם הגוף ונפש הבהמית און איבעראַרבעטן איהם (ולחפוך אותם), לכן הנה רצון ושכל הנשמה עצמה

שייכות יש לו לענין הקרבנות, ואיך ירצה לקרבן להויה, והוא אין בו מתום (אין בו מקום אחד שלם), ולהסיר הקושיא מוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁹ על פירוש כ"ק אדמו"ר הזקן בתיבת מכס, ואומר פירוש נוסף, שמכס היינו מכס ובכס הדבר תלוי, (באידיש:) דאָס איז אָפּהיינגיק פון אייך אַליין, שמבלי הבט על מעמדו ומצבו ועל כל מה שעבר עליו עד עתה, שיודע נגיע לבכו, מכל-מקום בכס הדבר תלוי, עד שכל אחד ואחד יכול לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב²⁰. וזהו מכס קרבן להויה, בכס תלוי הדבר להיות קרבן להויה, להתקרב ולהתאחד עם הויה.

דקרבנות הם להויה דוקא, לא לאלקים שהוא בגימטריא הטבע²¹, כי אם להויה דוקא, וכמבואר בזהר²²) על פסוק זוכה לאלקים יחרם, שענין הקרבנות הוא להויה דוקא, למעלה משם אלקים²³. ובאמת מגיע עוד למעלה יותר, לפני הויה, דרזא דקורבנא עולה עד רזא דאין-סוף²⁴), שהוא למעלה גם מהויה, דשם הויה אף שהוא למעלה משם אלקים, מכל-מקום ד' אותיותיו רומזות על צמצום התפשטות המשכה והתפשטות²² 1, וואָס דאָס

(ד) ח"ג ה, א. ח"ב קח, א. משפטים כב, יט. מהני"ע (כו"ח) בראשית סד"ה אר"י א"ר [ד, א]. – ועפ"ז יומתק דיוק לשון רז"ל (מנחות קי, א): לבעל הדין לחלוק. – ומש"כ (מנחות שם) גם שם א"ל, יעוין זח"ג לא, א. קלב, א.

(ט) ראה זח"ג רלט, א. זח"ג כו, ב.

19) בד"ה באתי לגני השי"ת פרק ב (סה"מ קפט, א. שח, ב. שו"ת חכם צבי סי"ח (הובא בלקו"ת ראה כב, ריש ע"ג). תניא שנהיה"א רפ"ו. 20) תרבא"ר רפכ"ה. 21) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). של"ה פט, א. (עו, ג ואילך), ולאדמו"ר הצ"צ (ח"א ע' ססג ואילך). ובכ"מ.

ה "קרבנות הוא להויה דוקא, למעלה משם אלקים" והתפשטות

ראה באגרת התשובה (פ"ו): "כל קרבן מן הבהמה הוא לשם הוי", היא מידת הרחמים. אבל לשם אלקים, היא מידת הדין, אין מקריבין קרבן בהמה, כי אם לשבר ולהעביר רוח הטמאה והסטרא אחרא". כלומר: מצד מידת הרחמים יש מקום לכפרה כשהחוטא מקריב בהמה גשמית, ואילו מצד מידת הדין אין מקום לכפרה והחוטא עצמו צריך להיעש ולשבור את רוח הסטרא אחרא שבו.

(כד) ראה תניא קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח [קנה, א]. ומובן שאין סתירה לזה ממ"ש בתניא פל"ז [מו, ב]. בתו"א ריש מגלת אסתר [צ, ג-ד]. ועוד.

(כה) ראה שיחת שמח"ט תרס"ט אות ח (תורת שלום ע' קכו) ואילך בביאור היטב, ונקודת העניין שמוסבר שם היא שצריך לקיים את המצוות עם הגוף הגשמי לא בגלל שבלית ברירה זקוקים לעשות את המצוות על ידו, אלא באופן כזה שבאמת מבקשים לעבוד ולשנות אותו וזו המטרה בקיום המצוות. כלומר: לא די שתהיה אהבה של הנפש האלוקית לעצמה, אלא יש לשכנע את הנפש הבהמית במושגים שקרובים אליה ומושכים אותה ולרתום אותה לעבודת ה'.

(35) ראה תניא אנה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).

איז אַ סדר פון (שוהו סדר של) השתלשלות, אבל אין-סוף הוא למעלה מהויה ז', ולשם מגיע עבודת הקרבנות. וזהו שמסיים בענין ההקרה לרצונו לפני הויה. דמקודם לזה אומר קרבן הויה ובסיום הענין, אחרי שאומר מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, אומר לפני הויה, ופירש כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹, לפני הויה למעלה מהויה. וזהו ענין הקרבנות, שהעבודה היא לא רק בנפש אלקית, כי אם מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן שהוא נפש הבהמית, ובפרט כמו שהיה במקדש, שהיתה יכולה להיות עבודת הקרבנות בבהמה גשמית ממש, שעל ידי זה הוא מגיע לפני הויה, רזא דאין-סוף (הביאור בזה לקמן סעיף ד).

סיכום: בהתבוננות כדבעי יוכח שאף אם כעת אינו בעל עבירה, מכל-מקום לא תיקן חטאי העבר, והם מסך המבדיל בינו לאביו שבשמים. אך עם זאת, בו הדבר תלוי ("מכס") להתקרב להי ("קרבן הויה"). קרבן הוא לא לאלוקים אלא להויה דוקא, ומגיע אף למעלה מהויה ("לפני הויה") – לאין-סוף, לפי שעבודת הקרבנות היא עם בהמה גשמית, או על כל פנים עם נפש-הבהמית.

מהלך המאמר: לקמן יבאר את ענין השריפה בקרבנות (דלעיל סעיף א) כפי שהוא בעבודת האדם. תחילה יבאר העבודה בזה מצד האהבה של הנפש האלוקית, שעל-ידה הוא קרבן להויה (סעיף ג), ואחר-כך יבאר העבודה בזה מצד הגוף ונפש הבהמית, שעל-ידה הוא מגיע לפני הויה (סעיף ד).

ג) והנה בהקרבנות וכן בקירוב הכחות והחושים, הרי הקרבן הגשמי הייחודי נכלל בהאש שלמעלה, וכמו כן בעבודת הקרבנות שבכל אחד ואחד מישראל, מבאר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר בהמאמר²³, שהקרבנות צריכים

(ז) לקראת ויקרא ד"ה לבאר כו' אדם כי יקריב [ג, ג].

(23) פרק ב (סה"מ השי"ת ע' 113 ואילך).

של התלמיד. זוהי ירידה של השכל ברמה נוספת, כי למרות שהרב כבר צמצם והתאים את שכלו לזה של התלמיד, הרי אינה דומה ההבנה של הרב כפי שהוא מתאר לעצמו את שכלו של התלמיד להבנה בפועל של התלמיד (המשכה, ו'). אחרי הירידה הכללית הזו, צריכה להיות גם שם התרחבות והתפשטות של נקודת

השכל לפרטים (התפשטות, ה'). (ראה על דרך זה באגרות פ"ז).

ז "אין סוף הוא למעלה מהויה" מפני שהוא למעלה מגדר והגבלה, ולא שייך בו ענין של סדר והשתלשלות.

סיכום: הקרבנות צריכים להתכלל באש שלמעלה, ובעבודת האדם היא האהבה כרשפי אש שבנפש האלקית, אשר שרשה באש שלמעלה. שכן ב' ענינים בעשר ספירות – "שלהבת יי"ה": א. הגנוזות במאצילן, כשלהבת בגחלת. ב. הגלויות, כשלהבת מעל הגחלת (אולם גם אז קשורות הן למקורן). ומיהן נפעל בישראל ב' דרגות באהבה לאלוקות: א. כפי שהאהבה כלולה בעילתה – השכל. ב. כפי שהיא מידה בפני עצמה (אמנם גם אז, עליה להיות קשורה תמיד בעילתה).

מהלך המאמר: עד כאן ביאר את ענין ההקרה בעבודת הנפש האלוקית לכשעצמה ("מכס קרבן להויה"). לקמן יבאר שעיך העבודה הוא בגוף ונפש הבהמית ("מן הבהמה, מן הבקר ומן הצאן"), שעל-ידה מגיעים למעלה מטעם ודעת, ולמעלה מהשתלשלות ("לפני הויה").

ד) והנה נתבאר לעיל (סעיף ב) דקרבנות הם לפני הויה היינו למעלה מהויה. ובמילא מובן שגם האש שלמעלה שבו נכלל הקרבן, הוא למעלה מהויה. ובעבודה הוא, שהעבודה היא למעלה מן הטעם ודעת. דכמו בעבודת הקרבנות שהיה בבית המקדש הקריבו בהמה דוקא, כמו כן הוא גם עתה, שתפלות כנגד תמידין תקנו³⁴, הנה עבודת נפש האלקית צריכה להיות בנפש הבהמית דוקא³⁵, ולא עבודת הנשמה מצד עצמה. ודוקא עבודה זו מגיעה למעלה מטעם ודעת, למעלה מסדר ההשתלשלות.

ואף שגם עבודת הנשמה מצד עצמה הוא על-ידי הגוף ובגוף, שהרי מתן תורה הייה דוקא לנשמות בגופים וכל החידוש של מתן תורה הוא שקיום המצות הוא על-ידי הגוף, ואפילו המצוות דחובות הלבבות צריכות להיות מורגשות בלב הגשמי, כמבואר בכמה מקומות³⁶, מכל-מקום אפשר שלא יהיה שייך להגוף, ולא יפעול בו. ועל דרך דוגמא, כשלומד תורה ומתפלל הנה בעת שהוא בד' אמות של הלכה וד' אמות של תפלה שטייט ער אין אַ איידעלקייט (הוא שרוי במצב של עדינות), אבל כשנעתק מזה, כשמסיים למודו ותפלתו, חאָפּט ער זיך אַז ער איז אין די זעלבע גראַבֿקייט (הוא תופס שהינו באותה גסות) כמו שהייה ולפעמים עוד נתוסף ישות מפני השביעת רצון שיש לו בעבודתו. ויש לומר שהוא על דרך החילוק דקיום המצוות בדבר הנפרד לקיום המצוות בהגוף. דקיום המצוות בדבר הנפרד כמו ציצית בצמר גשמי

(כ) יעויין חולין ה, ב: אדם ובהמה תושיע ה' וכו'.

(כג) ראה ד"ה וכל העם תרצ"ז (קונטרס עט – חה"ש השי"ת [סה"מ תשי" ע' 224. תרצ"ז ע' 283]).

גבי הגחלת, שקשורה בהשלהבת שבתוך הגחלת דעל ידי זה יש קיום תמידי וחיות ותוקף בהשלהבת, כמו כן הוא בהאבה שצריכה להיות קשורה עם האהבה כמו שהיא כלולה בהעילה י". וזהו השלהבת י"ה שבה נכללים כל הקרבנות שמקריבים.

להתכלל בהאש שלמעלה, והוא רשפי אש שבנפש האלקית, שהוא האש שלמעלה. וכמו שנאמר²⁴ רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה. אמנם לכאורה אש הנשמה היא אש שלמטה, אלא דשרש האהבה שבנפש האלקית הוא מהאש שלמעלה שלהבת י"ה, ולכן גם האהבה שבנפש האלקית בהיותה למטה, נקראת אש שלמעלה.

וביאור הדברים מה שקורא האהבה העליונה ודנפש האלקית שלהבת י"ה, הנה איתא בספר יצירה²⁵ דהעשר ספירות הם כשלהבת קשורה בגחלת, ומפרט כ"ק אדמו"ר מהר"ש"י שיש בזה ב' ענינים, (א) שלהבת שבתוך הגחלת (ב) ושלהבת שעל גבי הגחלת. והנה השלהבת שעל הגחלת יכולה להיות גם כן בפני עצמה ללא הגחלת, אלא שאין בה מציאות וממשות, ולכן אמרו במשנה"י דהמוציא שלהבת פטור, דמזה יודעים ב' הענינים, שישנה לשלהבת בפני עצמה ולכן שייך לדון בדין המוציא שלהבת אבל אין לשלהבת מציאות וממשות ולכן המוציא שלהבת פטור.

והנה קודם שנברא העולם, שכולל בזה גם עד שלא נאצל כדאיתא בס' הקבלה²⁷, הי"ה הוא ושמו בלבד²⁸, ואחר כך נאצלו הספירות, דב' ענינים אלו, (א) עשר ספירות הגנוזות במאצילן (ב) והעשר ספירות ווי זיי זיינען נאצל געווארן (כפי שהן נאצלו), הם בדוגמת ב' הענינים שבשלהבת. דשלהבת שבתוך הגחלת (ענין הא'), אף שהיא בתוקף יותר"י, אבל כמו שהיא בתוך הגחלת, אין שם מציאות של שלהבת י", וכל שכן שאין שם פרטי

(יז) המשך מים רבים – תרל"ו פס"ב ואילך. ועייג"כ ביאור לד"ה ואולם חי אני הנדפס בסו"ס דרך מצותין להצמח צדק [קפב, א ואילך²⁶].

(יח) ביצה לט, א. הובא ברמב"ם הל' שבת פ"ח ה"ה.

(יט) ראה גם כן שער היחוד והאמונה לרבנו הזקן פ"ג.

(24) שה"ש ח, ו. שהש"ר פ"ח, ו (ד).

(25) פ"א מ"ז.

(26) מיוסד על ד"ה להבין שרשי הדברי' כו' תקס"ט (מאמרי אדה"ז תקס"ט ע' קצא ואילך).

(27) עבודת הקודש חלק א (חלק היחוד) פרק ב. וראה סה"מ עטר"ת ע' קצח. תרפ"ז ע' קנז. ובכ"מ.

(28) פרקי דר"א פ"ג.

יח "האהבה שבנפש האלוקית נקראת גם כן "שלהבת י"ה .."

לכאורה, יש לבאר ולהבהיר מה באמת ההסבר בזה שהאהבה לאלוקות שבנפש האלוקית נקראת גם כן "שלהבת י"ה", כי הרי אמנם היא מבקשת ורוצה להתקרב לאלוקות, אבל מדוע היא עצמה נקראת "שלהבת י"ה" ואש שלמעלה?

הביאור בדרך אפשר: בדמיון בין השלהבת לאהבה שבנפש יש חידוש גדול מאד. השלהבת שמחוץ לגחלת קשורה בגחלת, זהו כל קיומה ומציאותה זה מה שנותן לה חיות ותוקף, וכך גם למעלה, באמת אין פירוד גם בעשר ספירות הגלויות ו'איהו וחיהו חד" ממש. וכמו כן הוא גם באהבה שבנפש, שהאהבה כפי שהיא מחוץ לשכל קשורה ומאיר בה ממש האהבה כפי שהיא בתוך השכל.

בדרך כלל מוסבר שחלק ההשכלה שמאיר במידה שבלב הוא רק ה"בכ"ן של ההשכלה, ההכרה שאלוקות הוא אכן "טוב בשבילי", שהוא שייך מלכתחילה למידות (ראה בספר הערכים ח"א עמ' תס"ח). אבל כאן נמצא חידוש ופלא גדול, שמה שנרגש ומאיר בהתפעלות החמה שבלב שהתוכן שלה הוא ההרגשה ש"קרבת אלוקים לי טוב", הוא ההתפעלות שכלית הקרה שהתוכן שלה הוא הרגשת הטוב בעצם של אלוקות, ויתרה מזו, הקשר הזה הוא כל קיומה זה מה שנותן לה חיות ותוקף!

החיבור ההדוק הזה בין האהבה כפי שהיא

מחוץ לשכל בצורתה הנמוכה לבין השכל עצמו יכול להתקיים רק בגלל שהאהבה שבנפש היא לא סתם רגש שהתעורר ונולד מתוך ההשכלה לבד, אלא היא נובעת ומושרשת ב"שלהבת י"ה" והאש שלמעלה. כמו שלמעלה אין שום פירוד והעשר ספירות הגלויות קשורות ממש בעשר ספירות הגנוזות, כך גם הדבר בישראל, כי העניינים שלמעלה "יש דוגמתם ופועלים בישראל". זה בא לידי ביטוי בזה שגם באהבה הלבבית לאלוקות בגלל ש"לי טוב" נרגש ההרגש בטיב בעצם של אלוקות והוא החיות והקיום שלה.

וכיצד באמת "נראית" אהבה כזו, שבד בבד עם ההתפעלות המורגשת בלב יש בה גם את ההתפעלות השכלית? ובמילים אחרות: מהי האהבה שבנפש, היא אוהבת את אלוקות שטוב לה או את זה שאלוקות הוא טוב בעצם?

אולי הכוונה היא כזו: האדם מעורר את האהבה בלב לא בגלל שהוא מחפש את מה שטוב לו אלא דווקא בגלל הביטול והרצון שלו להשלים את הכוונה העליונה להפוך את הגוף הגשמי ונפש הבהמית לאלוקות, שזה נעשה דווקא על ידי ההכרה וההרגשה שאלוקות הוא "טוב לי", ועל ידי האהבה החמה המורגשת בפועל ממש בלב הגשמי (ראה בספר הערכים ח"א עמ' תס"ח). על דרך העניין כפי שהוא באהבה העליונה, שכל עניין הספירות הגלויות הוא כדי שאור אין-סוף יוכל להתבטא בהם ולא שיש להן עניין לעצמן.

"כוח השלהבת" (ד"ה מים רבים תרל"ו, פרק ס"ד), ומאידך, זה עצמו מורה שהשלהבת כפי שהיא בתוך הגחלת היא ממש חלק מהגחלת.

ח "אין שם מציאות של שלהבת" הימצאותה של השלהבת בתוך הגחלת היא לא באותו אופן שבו היא נמצאת מחוץ לגחלת אלא באופן דק ועדין מאד. מחד, בגחלת יש רק

השלהבת. דאין ניכר שם מציאותה כי אם רק מציאות הגחלת. אלא שישנם ראיות והוכחות שישנה שלהבת גם בתוך הגחלת^ט, ואדרבה היא בתוקף יותר, אבל מה שניכר הוא רק הגחלת. וכמו כן, ועוד יותר מזה, הוא בכללות ענין עשר ספירות הגנוזות במאצילן, דמה שישנו שם, הוא רק המאציל, אלא שישנם ראיות מענין עשר ספירות הנאצלות שישנם עשר ספירות הגנוזות במאצילן. ואחר כך נאצלו העשר ספירות (ענין הב'), אבל גם לאחר אצילותן קשורים הם במקורם היינו העשר ספירות הגנוזות, וכמו השלהבת שעל הגחלת שהיא קשורה בהשלהבת שבתוך הגחלת. וזהו כל קיומה, ווארום אויב זי ווערט נפרד (משום שאם היא תיפרד) ממקורה, תהיה אין ואפס, (באידיש:) עס ווערט גאָר ניט. וזהו שלהבת י"ה, דכמו השלהבת אשר ישנה (א) כמו שהיא בגחלת, (ב) כמו שהיא על הגחלת וקשורה בה, ושללהבת שעל הגחלת הרי יכולה להיות גם כן בפני עצמה בפירוד, כמו כן הוא גם בסדר ההשתלשלות, דעשר ספירות הגלויות, אף שהם קשורים במקורם, דאיהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד²⁹ (הוא (האין סוף) והאורות הם דבר אחד, הוא והכלים הם דבר אחד)³¹, דוגמת השלהבת שעל הגחלת שהיא דבר אחד עם השלהבת

(29) תקו"ז בהקדמה (ג, ב). תניא אגה"ק ס"כ (קכט, סע"א).

ט "ישנם ראיות והוכחות שישנה שלהבת גם בתוך הגחלת" י "היא בתוקף יותר" כשהשלהבת נמצאת בתוך הגחלת, היא קיימת בתוקף יותר, משום ששם הוא המקור שלה והסיבה למציאותה וקיומה.

יא "איהו וחיוהי חד, איהו וגרמוהי חד" ביאור הענין, על פי דוגמה מנפש האדם: כשאדם הוא "בעל חסד", הרי שבאמת יש כאן שני חלקים שמתחברים יחד. ישנו ה"אני" שזה האדם עצמו ויש את "מידת החסד". למרות שהם שני מושגים שונים, הם מתאחדים ומתחברים ממש כך שאי אפשר להפריד ביניהם, אלא אומרים ש"הוא בעל חסד", ה"אני" שלו מתלבש ומשתמש בכלי שהוא "מידת החסד". בשום אופן לא נאמר שהאדם מורכב

בהערת רבינו (הערה יט) מצוין לשער הייחוד והאמונה, ושם: "אור השמש המאיר לארץ ולדרים ונראה לעין כל מאיר על הארץ ובחלל העולם, זה פשוט שאור וזו הזה ישנו גם כן בגוף וחומר כדור השמש עצמו שבשמים, שאם מתפשט ומאיר למרחוק כל כך, כל שכן שיוכל להאיר במקומו ממש". כלומר: מאחר שהמקור היחיד של אור השמש הוא השמש, אין כל היגיון לומר שהוא מתחיל רק כשהשמש מפסיקה אלא הוא נמצא גם בתוך השמש. כך בענייננו, מאחר שהשלהבת יוצאת מתוך הגחלת, מסתבר ומוכרח לומר שהיא נמצאת גם בתוך הגחלת.

וכמו שהם נאצלים, כמו כן באהבה ישנם ב' אופנים כאלו. דהנה המדות באים מהמוחין, דכאשר מתבונן בענינים המביאים לאהבתו ית' מוליד אהבת הו"ה. אמנם יש בזה ב' שלבים, שהם ב' אופני אהבה: (א) כאשר הוא מעמיק את עצמו בהשכלה, כדבעי למהוי, און ער איז פאָרטרונקען און פאָראיינציקט (והוא שקוע ומאוחד) בההשכלה, הנה אז אין מציאות להמדה, דהמדה היא כלולה בעילתה ואינה בפני עצמה^ט. (ב) ורק כאשר ער טראָגט זיך אָפּ (הוא מתנתק) מהעילה און לאָזט זיך אַראָפּ (ומתחבר) אל העלול, הנה אז נעשה ההיפך מזה, שבעיקר נרגש מציאות המדה, שהיא בהתגלות, אלא שקשורה בההתבוננות שהולידה אותה, בפרטיות יותר בההתפעלות שכלי שבההתבוננות^ט, וזה נותן חיות ותוקף בהמדה י". וכמו במשל השלהבת שעל

טו "המידה כלולה בעילתה ואינה בפני עצמה"

כמו שיש שלהבת בתוך הגחלת, כך יש מידות בתוך השכל. הכוונה בזה היא (לא רק ל"התפעלות שכלית", כפי שיוסבר בהמשך, אלא גם באופן דק עוד יותר) לעצם זה שהשכל עלול מלכתחילה להוליד מידות. אם כן, המידות כפי שהן בתוך השכל אין להן מציאות בפני עצמה, אלא הן באופן הכי עדין עד כדי כך שהן ממש חלק מהשכל. לכן, כשאדם "מעמיק את עצמו בהשכלה כדבעי למהוי", אז "המידה כלולה בעילתה ואינה בפני עצמה".

זו "זה נותן חיות ותוקף במידה"

ההסבר בזה שהקשר של המידה עם המקור שלה נותן בה חיות ותוקף: "חיות" – חיות היא הגורם לביטול. למשל, כשגופו של האדם הוא בריא וחיות הנשמה שורה בו כדבעי, אז אברי הגוף לא מורגשים, משום שהגוף בטל לחיות שבקרבו. ובענייננו, כשהמידה קשורה עם ההתפעלות שכלי שבהתבוננות, זה נותן בה ביטול (ראה בביאור הבא).

"תוקף" – ההתבוננות בשכל בטוב הדבר היא המקור והסיבה להתעוררות ולקיום של רגש האהבה בלב. לכן, ככל שהמידה תהיה קשורה יותר למקור שלה ותורגש בה הסיבה שהביאה והולידה אותה, כך תתחזק יותר המידה בפועל.

טז "התפעלות שכלי שבהתבוננות"

השכל הוא אובייקטיבי ומחפש להכין ולדעת את מהותו ואיכותו של הדבר כפי שהוא באמת, האם הוא "דבר טוב" או שהוא "דבר רע", ללא קשר להשפעה שלו על האדם. לעומת זאת, המידות "שוקלות" ומתייחסות לדבר כפי שהוא מופיע ופועל על האדם – האם כדאי להתקרב לדבר "כי הוא טוב בשבילי" או שמא רצוי להתרחק ממנו "כי הוא רע בשבילי" (ראה בלקו"ש ח"ט ע' 94).

ישנו גם מין "מצב ביניים", והוא ה"התפעלות שכלית". מחד, זהו חלק ממש

שבתוך הגחלת שהיא חד עם הגחלת, מכל-מקום הנה מצד ריבוי ההשתלשלות אפשר להיות, סוף סוף, נתינת מקום לטעות על פירוד, וכמארוז"ל² פְּתוּב והרוצה לטעות יטעה יא*, אז דער אויבערשטער זאָגט (שהקב"ה אומר) והרוצה לטעות (על-ידי הכתיבה) יטעה. היינו שמצד השלהבת יכול להיות מקום לטעות של פירוד י. אבל באמת, ושללהבת עצמה שללהבת ייה, שהיו"ד (של ייה, הרומז על עשר ספירות) יש בו גם קוצו של יו"ד³⁰,

(כ) בראשית רבה פ"ח, ח.

(30) ראה תניא אגה"ת פ"ד (צד, ב). לקו"ת תצא שבהערה כא.

היינו עשר ספירות הגלויות ועשר ספירות הגנוזות י, שניהם הם שללהבת ייה, שאין בהם פירוד, חס ושלום.

והאהבה שבנפש האלקית נקראת גם כן שללהבת ייה, דהנה בראשית בשביל ישראל שנקראים ראשית³¹, שכל ההשתלשלות הוא בשביל ישראל י, מוכן מזה שכל הענינים שבהשתלשלות יש דוגמתם ופועלים בישראל. וכמו כן הוא גם בענין שללהבת ייה שפועלת בישראל שיהיה בהם שללהבת ייה, אהבה לאלקות. דהנה כתיב³² כי אהבך הוי"ה אלקיך, ואיתא הפירוש בחסידות³³ (א) "אהבך" לשון פועל יוצא, שהוא ממשיך להיות כך אהבה לאלקות (ב) ואוהב אותך - שהקב"ה אוהב את ישראל וב' פירושים אלו הא בהא תליא (תלויים זה בזה) שכן שניהם נלמדים מתיבת "ואהבך", היינו ואהבך הוי"ה אלקיך קאי על עצמות אין-סוף ברוך הוא, אשר מצד השלהבת ייה דלמעלה נעשה זה גם בישראל דוגמת אהבה דלמעלה (ונמצא כנ"ל). ובזה יש, בכללות, ב' אופני אהבה³³. דכמו שלמעלה ישנם העשר ספירות כמו שהם בהמאציל

(כא) ראה לקו"ת תצא ד"ה ולא אבה [לח, ג ואילך]. ד"ה השקיפה (קין הש"ת [סה"מ הש"ת ע' 155 ואילך]).

(33) ראה המשך מים רבים שם פרק ע ואילך. מאמרי אדה"ו שם ע' קצנ ואילך. דרמ"צ שם קפג, א.

(31) בראשית א, א. פרש"י עה"פ.
(32) תצא כג, ו.

בשביל ישראל? הרי כבראיה בדרך כלל הכוונה היא לעולמות ולנבראים נפרדים, ואילו ההשתלשלות היא באלקות!

הביאור: הובא רבות בדא"ח מאמר רז"ל ש"עז שלא נברא העולם, היה הוא ושמו בלבד". המצב של "הוא ושמו בלבד" הוא לפני כל ההשתלשלות, ואחר כך נוספו דרגות רבות מאד באלקות, וגם זה נקרא בשם "נברא". זאת משום שאין הכוונה כאן לומר שכל הדרגות של השתלשלות "נבראו" במוכן השגור והרגיל שהם נפרדים, חס ושלום, אלא רק שהם לא היו קודם והם "נהיו" והתחדשו, וזוהי גם המשמעות של "בריאיה" בנידון דידן.

יג "קוצו של יו"ד, עשר ספירות הגנוזות" הקשר בין עשר ספירות הגנוזות ל"קוצו של יו"ד": כל אות מורה על ענין מסוים, בהתאם לצורתה. עשר ספירות הגנוזות הן כלולות ונמצאות באין-סוף, שהוא למעלה מכל גדר וציור, והוא לא יכול להיות מוסבר בשום "צורת אות". לכן, הביטוי שלהן הוא רק ב"רמז בעלמא", בקוץ שעל היו"ד (ראה בכל זה באריכות בלק"ש ח"ט, ע' 416).

יד "בראשית, שכל ההשתלשלות הוא בשביל ישראל" לכאורה, איך הפסוק "בראשית ברא" יכול לשמש הוכחה לזה "שכל ההשתלשלות הוא

מעשרה אנשים שונים של חסד, גבורה וכן הלאה, כי כל הכוחות הם כלים שלו. אותו אדם הוא לעיתים "איש החסד", כשה"איש" מתחבר עם חסד, ולעיתים "איש הגבורה", כשה"איש" מתחבר עם גבורה.

אבל באמת, למעלה האחדות של הספירות עם אור אין-סוף היא מוחלטת לגמרי. בספירת החסד, למשל, אין שום עניין לעצמה, אלא כל קיומה ומציאותה הוא רק כדי שאור אין-סוף יוכל להתחסד. לכן למעלה (בשונה מכפי שהוא אצל האדם למטה) אי אפשר לראות את ספירת החסד לעצמה בלי לראות דרכה את אור אין-סוף שמתלבש בה.

עם זה, למרות שהמחשבה שהם נפרדים היא רק טעות, הנתינת מקום לטעות של פירוד באה "מצד השלהבת" והיא נובעת מהשלהבת עצמה. זאת אומרת, לא מדובר בטעות שמתחילה בעינינו, אלא היא באה בגלל שהשלהבת באמת ירדה והשתלשלה עד כדי שבחיצוניות יש מקום לטעות ולחשוב שהעשר ספירות הם בפירוד.

על דרך הדוגמה המובאת בפנים, כתוב, והרוצה לטעות יטעה". הקב"ה עצמו אומר ש"הרוצה לטעות יטעה", והטעות מתחילה מזה שבתורה כתוב "נעשה אדם" לשון רבים שזה נותן מקום לטעות ולחשוב שהבריאיה הייתה בשיתוף, חס ושלום. אבל האמת היא, כמוכּוּן, שהקב"ה לבדו עשה וברא, ואין זה אלא שבחיצוניות זה יכול להיראות ולהתפרש בטעות כשיתוף.

יא* "בתוב והרוצה לטעות יטעה" במדרש מסופר (ב"ר פ"ח, ח): "בשעה שהיה משה כותב את התורה, היה כותב מעשה כל יום ויום, כיון שהגיע לפסוק הזה, שנאמר: ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. אמר לפניו: רבון העולם, מה אתה נותן פתחון פה למינים, אתמהא. אמר לו: פְּתוּב, והרוצה לטעות יטעה".

יב "מצד השלהבת יכול להיות מקום לטעות